

ME OLLAAN (NAIS)- SANKAREITA KAIKKI

Hanna-Mari Ikonen

Taru Anttonen & Milla Kauppinen (toim.) (2018)
Sankaritarinoita tytöille (ja kaikille muille) –
Kertomuksia rohkeista naisista Minna Canthista
Almaan. Into Kustannus, Helsinki. 256 s.

Taru Anttonen ja Milla Kauppinen kokoama *Sankaritarinoita tytöille (ja kaikille muille)* kuvaa historiallisiakin naishahmoja, mutta se kertoo epäilemättä jotakin myös tästä ajasta. Siitä viestii myös sisärakenteen runsas määrä. Kirja sanoo auki esikuvansa, Elena Favillin ja Francesca Cavallon (2017) *Iltasatuja kapinallisille tytöille – 100 tarinaa ihmeellisistä naisista* -nimellä suomennetun teoksen vaikutuksen. Suomalaisen *Sankaritarinoiden* tekijäkunnassa on paljon yhteiskunta- ja kulttuuritutkimuksellista voimaa, viisautta, yritteliäisyyttä ja aktivismia. Tekijöitä on useita: toimittajien lisäksi mainitaan 24 kirjoittajaa ja 41 kuvittajaa – sitä, mitä kukin heistä on tehnyt, ei mainita. Yleisö on saanut ehdottaa kirjassa esiteltäviä naisia, joista 60 on päätenyt kansien väliin. Kirja on, kenties suosittu ja paljon näkyvyyttä saaneen lajityyppinsä siivittämänä, voittanut vuoden 2018 lasten- ja nuortenkirjallisuuden yleisö-Finlandian. Lukevaan yleisöön se siis vetoaa.

Kirjakaupoissa näitä tyttövoiman kirjoja on koottu näkyviksi kokonaisuuksiksi. Median esittelemä sankaribuumi lienee jäänyt harvalta huomaamatta. Tunnetuimpiin kuuluu trendin aloittanut *Ilta-*

satuja kapinallisille tytöille, joka, kuten sen jatko-osakin, on Suomessakin luetuimpia. Suomalaista alkuperää olevia kirjojakin on useampia: *Itsenäisiä naisia – 70 suomalaista esikuvaa* (Tuomi 2018) sekä *Tarinoita suomalaisista tytöistä jotka muuttivat maailmaa* (Salminen & Salminen (2018)). Vierailin joulun alla Englannissa, jossa tyyliuunnan kirjoja oli niin ikään koottu jokaisen lasten- ja nuortenkirjallisuuden osaston ohi kävelevän näkyville ja lisäksi myydyimmät-suosituimmuuslistoja esitteleviin hyllyihin. Kirjoja on kirjoitettu lapsille tarkoitettuun muotoon suffragettiliikkeestä naisiin avaruudessa. Samoin löytyy satumuotoisia tarinoita Malala Yousafzaista Michelle Obamaan.

”Entäs pojat” -reaktio ja vastauskin on saatu. Vähemmän huomiota on kiinnitetty siihen, että sankarin – ja sitä heijastellen kirjallisuuden – peruskuva on tähän asti ollut varsin miehinen. Ben Brooksilta (2018) on suomennettu teos *Rohkeiden poikien kirja. Tositarinoita hämmästyttävistä pojista, jotka muuttivat maailmaa*. Pintapuolisen tutustumisen perusteella olen ymmärryksessä, että näiden poikuutta ei ole kirjassa erityisesti analysoitu; kirja ei siis pohdi sitä, miten päähenkilöt ovat murtaneet sankaruudellaan juuri sukupuolensa rajoja, ellei sukupuolirajojen murtamisena pidetä myötätunnon osoittamista ja jonkinlaista pehmeyttä. Lisäksi *Sankaritarinatkin* kustantaneella Into Kustannuksella oli syksyllä 2018 joukkorahoituskampanja, jonka avulla tuotetaan keväksi 2019 kirja *Sankaritarinoita pojille (ja kaikille muille)*. Siinä on tarkoitus vastata ”huutavaan tarpeeseen” tuottaa pojille miehen malleja kertomalla tarinoita rajojen rikkomisesta ja ”näyttää urheutta, jossa ihminen kurottaa kohti omaa etuaan suurempia päämääriä” (mesenaatti.me 2018).

Kirjan *Sankaritarinoita tytöille (ja kaikille muille)* tarinat ovat lyhyitä: kukin sankari saa neljä sivua. Aloitussivulla on aina erityylinen, viehättävä piirroskuva. Sitten on kaksisivuinen, tiivis tarina, jossa on kuvattu erityisesti sankarin lapsuutta ja nuoruutta ja sitä, miten nämä ovat muovanneet henkilön myöhempiä vaiheita kohti erityyppistä sankaruutta. Lopuksi on vielä yhdellä sivulla esitelty henkilön motto tai ajatelma sekä muutama fakta saavutuksista.

Kirja, kuten muutkin genren edustajat, on saanut kiitosta erityisesti siitä, että mukaan oli valittu

hyvin monipuolinen joukko naissankareita. Pidintästä itsekkin, kuten myös ratkaisusta, jossa sankarit esitellään etunimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Mukana on otsikkonsa mukaisesti rohkeita naisia kirjailija Minna Canthista, joka edustaa kansallissankariksi tunnustettua historiallista toimijaa, muusikko Almaan, jonka voisi kuvailla edustavan nuorta ja nuoria puhuttelevaa, tämän hetken normeja niin tyyli-ilailloin kuin ulkonäölläänkin venyttävää, kansainvälisesti suuntautunutta tyyppiä. Mukana on paljon sankareita, joista en ollut kuullut, ja vielä enemmän sellaisia, joiden saavutuksista sain runsaasti lisätietoa. Oman sankarinsa löytää halutessaan varmasti jokainen, sillä kattaus ulottuu tieteeseen, taiteeseen, urheiluun ja politiikkaan – palopelastaja Sari Rautialasta ja ratamoottoripyröäilijä Ulla Kuljusta kirjailija Tove Janssoniin ja arkkitehti Wivi Lönniin. Moni tarina keskittyy naisille ajassa epätyypilliseen ammattiin. Tämä selvästi kiehtoi omaa lapsilukijaani, joka ei ole ennen koskaan osannut nimenä haaveammattia, mutta joka nyt eläytyi tarinoihin ammatillisen intohimon ajamasta toiminnasta pelottavissa tilanteissa ja järkyttävissä olosuhteissa.

Kaksi tarinaa esittelee ”parin”: PMMP-yhtyeen Mira Luodin ja Paula Vesalan sekä nyhtökauran kehittäjät Maija Itkosen ja Reetta Kivelän. Mukana on myös muun muassa Saara Särnä, jonka saavutukset punotaan erityisesti *All male panel* -blogin ympärille. Monet tarinat rohkeasta odotuksista vastaan nousemisesta liikuttavat aikuislukijaakin (vai juuri häntä?). Esimerkiksi vuonna 1994 syntyneen, 15-vuotiaana pohjoista luontoa uhannutta kaivosyhtiötä vastaan nousseen Riikka Karppisen tarina on tällainen. Hänen mottonsakin on ihana ja koko kirjaakin kuvaava: ”Minä olen tässä rohkea, joku toinen jossain muussa”. Tarinat saivat myös kielenkannat ja Googlen laulamaan, kun mietimme perheen aikuisten kesken lisätietoja muun muassa politiikoksi, kirjailijaksi ja vakoojaksi nimetystä Hella Wuolijosta.

SANKAREIDEN AIKA

Nostan kirjan edustamasta ilmiöstä esiin kaksi asiaa, jotka liittyvät toisiinsa. Ensimmäinen on feminismin kaupallistuminen ja tavaramuotoistuminen

ja toinen tämän feminismin yksilökeskeinen sanoma. On mahtavaa, että saatetaan yhteen ja massojen luettavaksi tarinoita rohkeudesta, poikkeuksellisuudesta ja monenlaisesta sankaruudesta. Hiukan varauksellisemmin ajattelen siitä, että yhden feminismin muodon valtavirtaistumisella tehdään rahaa. Siitä, että naissankaruus on nyt kaupallinen trendi, ovat esimerkkinä myös ketjuvaateliikkeissä myytävät naiseuden ja feminismin voimaa julistavat vaatteet. Hikipajassa teetetty feminististä vapautta julistava paita on tuskallisen ristiriitainen. Ainoastaan etuoikeutetut länsimaiden asukkaat voivat voimautua ja heistäkin vain ne, jotka pystyvät samaistumaan uusliberalistiseen yksilökeskeytykseen. Postfeministinen kyvykkyyssusko ja itseluottamuksen kultti, josta Rosalind Gill ja Shani Orgad (2015) ovat kirjoittaneet, vaikuttaa ilmeisen osuvalta luonnehdinnalta kaupallistuneelle feminismille ja paikoin myös tälle kirjalle. Piiloon jäävät yhtäältä ne, jotka köyhissä maissa työستävät näitä ajatuksia materiaksi ja toisaalta ne, jotka eivät jaksakaan esiintyä vahvoina sankareina, vaikka heillä yksilökeskeisen ideologian mukaan olisi siihen kaikki mahdollisuudet, sekä näitä yhdistävät sortavat rakenteet, joita ei uusliberalistisessa markkinataloudessa pyritä purkamaan kovinkaan suurella tehokkuudella. Feministisen sankarikirjallisuuden osalta minulla ei ole muuta vastausta esittämääni dilemmaan kuin ehkä se, että tarinoita todella saataisiin levitettyä laajemmille massoille kuin kirjoja ostavalle keskiluokalle. Ehkä levittämistyötä jo tehdäänkin, ja onhan nyt esiteltävä kirja tehtykin joukkovoimalla, halusta jakaa tärkeää sanomaa.

En lukenut kirjaa itsekseni vaan vain tyttöjeni kanssa, ja arvelen sen toimivan juuri näin parhaiten. Aikuinen ei yksinään ehkä niinkään nauti kirjasta. Tokaluokkalaiselle kirja sopi erinomaisesti, pienemmät eivät vielä saaneet samalla tavalla kiinni pääasioista. Tätä vanhemmille lapsillekin kirja varmasti sopii, myös itsekseen luettavaksi. Tasa-arvovouskoon kasvaneelle lapselle uusi oppi oli jo se, että tietyistä asioista edes tehdään sukupuolikielisiä: miksi naiset eivät voisi olla palopelastajia, eivätkö naiset 1800-luvulla juuri käyneet työmatkoilla? Kirja toimi voimaantumisen lisäksi tai sijaan historiallisen kehityksen, eriarvoisuuksien ja etuoikeuksien ymmärtämisen herättäjänä.

Jouko Korkeasaari, 2019

Tarinoiden kautta lapsen kanssa voi ottaa puheeksi monia asioita, kuten sukupuolten moninaisuuden, pakolaisuuden, välttämättömyyden jättää entiset asuinsijansa ja naisten toiminnan sodan aikana. Toki edustamaansa feminististä tyylilajia seuraten tarinat ovat yksiselitteisesti menestyskertomuksia, jossa vaikeudet eivät koskaan lannista eivätkä sankarit lakkaa yrittämästä. Kaikessa armollisuudessaan tällainen feminismi on myös armotonta:

myös sinun täytyy nähdä oma ainutlaatuinen erinomaisuutesi ja tuoda se esille.

YTM, HTT, dosentti Hanna-Mari Ikonen on sukupuolentutkimuksen yliopistonlehtori (ma.) Tampereen yliopistossa. Hänen tutkimusintressejään ovat työn ja äitiyden intensivoituminen, työn uudet muodot ja itsensä työllistäminen sekä nuorten aikuisten tulevaisuusorientaatiot.

KIRJALLISUUS

- Brooks, Ben (2018) *Rohkeiden poikien kirja. Tositarinoita hämmästyttävistä pojista, jotka muuttivat maailmaa*. Helsinki: Readme.fi. Suomentanut Mika Oksanen.
- Gill, Rosalind & Orgad, Shani (2015) The Confidence Cult(ure). *Australian Feminist Studies* 30: 86, 324–344.
- Favilli, Elena & Cavallo, Francesca (2017) *Iltaatua kapinalisille tytöille – 100 tarinaa ihmeellisistä naisista*. Helsinki: Kustantamo S&S. Suomentanut Maija Kauhanen.

- Mesenaatti.me (2018) *Sankaritainoita pojille (ja kaikille muille)*. <https://mesenaatti.me/campaign/?id=1028#single/view> (haettu 5.1.2019).
- Tuomi, Elina (2018) *Itsenäisiä naisia – 70 suomalaista esikuvaa*. Helsinki: Kustantamo S&S.
- Salminen, Ida & Salminen, Riikka (2018). *Tarinoita suomalaisista tytöistä jotka muuttivat maailmaa*. Helsinki: Kustantamo S&S.

